

Vergaderjaar 1992-1993

22 695

Wijziging van artikel III van wetsvoorstel 20 890, houdende wijziging van het Burgerlijk Wetboek en van de Wet gelijke behandeling van mannen en vrouwen

Nr. 7

NADER VERSLAG

Vastgesteld 20 november 1992

Na kennisneming van de nota naar aanleiding van het verslag is in de vaste Commissie voor het Emancipatiebeleid¹ vastgesteld dat bij leden van verschillende fracties behoefte is blijven bestaan om met de regering schriftelijk van gedachten te wisselen over het wetsvoorstel, alvorens het gereed te melden voor de openbare beraadslaging.

De leden van de CDA-fractie toonden zich teleurgesteld over het feit dat zonder nadere motivering door Europees Commissaris mevrouw Papandreou is gesteld, dat de in artikel 9 en artikel 6 lid h en i neergelegde afwijkingen van de Vierde Richtlijn nu niet meer van toepassing zijn. Hierdoor wordt de noodzaak en de reikwijdte van de aanpassingen een onduidelijke zaak. Dat vonden zij voor een onderwerp waar zulke grote belangen mee gemoeid zijn ongewenst.

Zij vonden het temeer ongewenst, omdat thans voor rechthebbenden en pensioeninstanties grote onzekerheid ontstaat. Tegen die achtergrond wilden zij de volgende vraag nog aan de regering voorleggen. Deze heeft betrekking op een casus uit het RABO-Pensioenfonds. De RABO-organisatie heeft de gelijke behandeling van mannen en vrouwen ruim voor 17 mei 1990 in de pensioenregeling gerealiseerd. Vanaf 1 januari 1993 geldt voor alle nieuwe deelnemers de nieuwe regeling met o.a. voor iedereen een pensioenleeftijd van 65 jaar. Alle actieve vrouwelijke deelnemers hebben een keuzemogelijkheid gehad. Van de 4652 vrouwen hebben er, zoals te verwachten was, 4062 gekozen voor de lagere pensioenleeftijd van 60 jaar. Die keus is gehonoreerd en op basis daarvan is het nieuwe pensioenperspectief bepaald. Van de 4062 dames waren er op 1 januari 1990 nog 1949 in actieve dienst. Dit RABO-fonds en met dit fonds vele andere fondsen komen in problemen indien het overgangsrecht gaat gelden zoals dat thans is geformuleerd in het reeds bij de Eerste Kamer aanhangige wetsvoorstel 20 890. Volgens dat overgangsrecht (artikel III, sub b) mogen alleen die vrouwelijke deelnemers kiezen die voor 31 juli 1986 de 50-jarige leeftijd hebben bereikt. Omdat de RABO Bank alle vrouwelijke deelnemers een keuzemogelijkheid heeft gegeven voordat ook maar van de Vierde Richtlijn sprake was, blijkt nu dat deze regeling zich niet verdraagt met de concept-regeling terzake. Dus moeten deze fondsen opnieuw dit moeizame aanpassingsproces in.

¹ Samenstelling:

Leden: Groenman (D66), ondervoorzitter, Krajenbrink (CDA), Van der Vlies (SGP), Rempt-Halmmans de Jongh (VVD), Van Nieuwenhoven (PvdA), voorzitter, Weisglas (VVD), Jorritsma-Lebbink (VVD), Janmaat-Abee (CDA), Brouwer (Groen Links), Doelman-Pel (CDA), Soutendijk-van Appeldoorn (CDA), Roosen-van Pelt (CDA), Smits (CDA), Vliegenthart (PvdA), Achttien-ribbe-Buijs (PvdA), Ruigrok-Verreijt (PvdA), Beijlen-Geerts (PvdA) en Kalsbeek-Jasperse (PvdA).

Piv. leden: Schimmel (D66), Wolters (CDA), Schutte (GPV), Kamp (VVD), Leijnse (PvdA), Linschoten (VVD), Vriens-Auerbach (CDA), Sipkes (Groen Links), V. A. M. van der Burg (CDA), Leerling (RPF), Esselink (CDA), Biesheuvel (CDA), Netelenbos (PvdA), M. M. Van der Burg (PvdA), Quint-Maagdenberg (PvdA), Swildens-Rozendaal (PvdA) en Kohnstamm (D66).

Bovendien is niet wel te begrijpen dat een gunstiger regeling die op basis van vrijwilligheid tot stand is gekomen, niet in stand kan blijven.

De leden van de CDA-fractie vroegen nogmaals de aanvaardbaarheid ter discussie te stellen c.q. te onderzoeken om een uitzondering te maken voor die pensioenregelingen die de gelijke behandeling van mannen en vrouwen voor 17 mei 1990 hebben gerealiseerd.

De leden van de PvdA-fractie hadden met belangstelling kennis genomen van de nota naar aanleiding van het verslag. Zij moesten echter tot hun spijt vaststellen dat een aantal door hen in het verslag gestelde vragen niet was beantwoord. Juist de onbeantwoorde vragen waren huns inziens de meest fundamentele. Zij herhaalden ze daarom. Niet beantwoord is de vraag wat er zou gebeuren indien Nederland niet nu deze implementatiewetgeving gestalte zou geven, gegeven de bestaande onduidelijkheden. Zagen deze leden het goed dan is de «sanctie» daarop een infractieprocedure. Acht de regering de kans dat een dergelijke procedure wordt gestart niet heel klein nu de Europese Commissie zelf nog in gebreke is gebleven om meer helderheid te scheppen met betrekking tot de Vierde Richtlijn? Overigens stelden deze leden vast dat Nederland de termijn waarbinnen de implementatie van deze Richtlijn moet plaatsvinden al ruimschoots heeft overschreden en dat desalniettemin nog geen infractieprocedure is gestart. Is de regering bekend wat de reden daarvan is?

Kan ook aangegeven worden welke andere E.G.-lidstaten de Vierde Richtlijn nog niet hebben geïmplementeerd en welke lidstaten dat al wel hebben gedaan?

Inmiddels was deze leden ter ore gekomen dat het Europese Hof in een aantal zaken (o.a. Coroll, Jenkins, Neath) die hier relevant zijn in januari 1993 over zal gaan tot mondelinge behandeling. Verwacht wordt, naar verluidt, dat het Hof vervolgens in het voorjaar uitspraak zal doen.

Deze leden vroegen of de regering wil nagaan of deze informatie juist is. Indien deze informatie juist is, zou het dan niet wijs zijn deze uitspraken af te wachten?

Deze leden moesten verder tot hun spijt vaststellen dat onvoldoende was ingegaan op hun vragen met betrekking tot het Frankovich-arrest in relatie tot de implementatie van genoemde Richtlijn. Zij vroegen de regering dit alsnog te doen en daarbij het volgende te betrekken. De regering geeft als voornaamste reden om nu over te gaan tot implementatie dat door die implementatie zekerheid wordt geboden aan betrokkenen. Naarmate dit aspect meer benadrukt wordt geldt met name voor pensioenverzekeraars dat zij meer gerechtvaardigde verwachtingen kunnen hebben ten aanzien van de mate waarop zij op de implementatiewetgeving kunnen vertrouwen. De verwachting wordt zo gewekt dat terugwerkende kracht tot 17 mei 1990 voldoende zal zijn. Indien dit echter op een later moment niet juist zal blijken kunnen pensioenverzekeraars, gesterkt door het feit dat de regering beoogde zekerheid wil bieden, met meer kans vorderingen tot schadevergoeding jegens de staat instellen. Deelt de regering deze opvatting? Zo niet, waarom niet?

Is het overigens juist dat pensioenverzekeraars al overwogen hebben bij de commissie eisen tot schadevergoeding in te dienen?

De leden van de PvdA-fractie hadden overigens vastgesteld dat de regering met hen van mening is dat op een aantal belangrijke onderdelen van de Vierde Richtlijn nog onzekerheden bestaan. In ieder geval geldt dat de ongelijke pensioenleeftijden en de actuariële factoren. Met betrekking tot de laatste stelt de regering zelfs dat hier een nadere interpretatie van het Hof noodzakelijk is. Dat zo zijnde rees eens te meer de vraag waarom de regering de uitspraken van het Hof in deze hier relevante zaken niet wil afwachten.

De regering heeft in de memorie van toelichting en de nota naar aanleiding van het verslag gewezen op het Barberprotocol en het sociale protocol. Inderdaad zijn deze hier relevant. In welke mate zij echter zullen doorwerken voor het Verdrag van Maastricht in werking is getreden leek deze leden onzeker. Wil de regering daarop ingaan en daarbij betrekken dat de inwerkingtreding van het Verdrag nog wel enige tijd op zich zal laten wachten? Waarom overigens meent de regering dat het onzeker is dat ongelijke pensioenleeftijden in stand kunnen blijven met een beroep op voorkeursbehandeling? Daartoe opent het sociale protocol toch juist de mogelijkheden?

Ook de vraag of het voor vrouwen niet moeilijker wordt indien deze novelle tot wet is verheven om enigerlei vorm van reparatie te bepleiten of te vorderen is onbeantwoord gebleven. Wil de regering alsnog tot beantwoording overgaan?

Inmiddels heeft de Stichting van de Arbeid zich bereid verklaard een aanbeveling te doen uitgaan met betrekking tot inhaalpensioenen. Moesten deze leden uit de aanbiedingsbrief van de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid bij deze aanbeveling afleiden dat de regering van mening is dat deze aanbeveling voldoende wordt geacht? Uit de aanbiedingsbrief blijkt immers dat de benodigde wijzigingen van de wet Fonds Voorheffing Pensioenverzekering (FVP) zullen worden voorgesteld. Begrepen deze leden terecht dat de aanbeveling van de Stichting alleen betrekking heeft op de gedeeltelijke reparatie van geheel uitgesloten vrouwen en niet op de uitsluiting van deeltijdwerkers? Indien dit zo is dreigt daar dan geen strijdigheid met de gelijke behandelingsnorm uit het EG-verdrag en de daarop gebaseerde jurisprudentie?

Wanneer zijn overigens de uitkomsten van de toetsing van de ramingen door de Verzekeringskamer te verwachten?

Deze leden hadden vastgesteld dat de regering bereid is een adviesaanvraag aan de Verzekeringskamer te doen uitgaan met betrekking tot de beschikbare premiereregelingen na kennis genomen te hebben van de opvattingen van de Tweede Kamer. Deze leden vroegen allereerst waarom de regering hier niet zelf een standpunt inneemt. Gegeven de motie-Groenman (kamerstuk 20 890 nr. 23) in het debat destijds bij de behandeling van de implementatiewet (januari 1990) moet toch genoegzaam duidelijk zijn geworden wat de opvattingen van de Kamer zijn terzake.

Deze leden vroegen derhalve van de regering een beredeneerde voorkeur uit te spreken waarbij uiteraard de wens van de Kamer wordt betrokken.

Overigens vroegen deze leden nog toelichting op het volgende. Wat betreft de beschikbare premiereregelingen is een gebod tot gelijke periodieke uitkering overwogen. Waarom heeft de regering het bij een overweging gelaten? Welke argumenten zijn daar tegen volgens de regering?

Zagen deze leden het goed dat indien gelijke periodieke uitkeringen bij een beschikbare premiereregeling verplicht worden dit tot gevolg heeft dat de hoogte van de premie gaat verschillen voor mannen en vrouwen? Welke effecten zijn daarvan te verwachten?

Begrepen deze leden terecht dat over «oplossingen bijzondere situaties» zoals in paragraaf 8.4 (kamerstuk 22 695 nr. 4) uiteengezet in ieder geval advies aan de Verzekeringskamer wordt gevraagd?

Tenslotte vroegen deze leden wat zich er tegen verzet om, gegeven de onzekerheden die de Vierde Richtlijn omringen voor zover het werknemers betreft, voorlopig alleen over te gaan tot implementatie waar de Richtlijn de zelfstandige beroepsbeoefenaars betreft.

De leden van de fractie van D66 wilden graag van de regering uitleg omtrent de stelling dat de thans voorgestelde wijziging van wetsvoorstel

20 890 overeenkomt met de meest gangbare uitleg van het Barber-arrest zoals is neergelegd in het Protocol bij het Verdrag van Maastricht. Wordt met «gangbare» niet bedoeld «gewenste» aangezien er nu juist geen enkele gangbare uitleg voorhanden is? En is niet het enige dat echt zeker is het feit dat de datum waarop gelijke behandeling in de pensioenregelingen moet zijn gerealiseerd niet op 1 januari 1993 ligt?

Hoe verlopen overigens de contacten van de Nederlandse regering met het Europese Hof en kan er, aansluitend bij de vraag van de leden van de PvdA-fractie, iets meer gezegd worden over de datum waarop het Hof naar alle waarschijnlijkheid zal hebben gereageerd op nog voorliggende zaken?

Ook de leden van de fractie van D66 meenden geen antwoord te hebben gekregen op de vraag of pensioenuitvoerders de Staat zouden kunnen aanspreken op een verkeerd blijkende interpretatie van het Barber-arrest. Dat aanpassing van de nationale wetgeving in een dergelijk geval (van een andere interpretatie dan thans wordt aangenomen) dient te volgen lijkt logisch, maar dat neemt het risico van eventuele aansprakelijkheid van de Staat voor een later blijkende verkeerde interpretatie nog niet weg.

De leden van de fractie van D66 zouden tenslotte graag willen weten hoe de regering oordeelt over het bereikte akkoord in de Stichting van de Arbeid over het inhaalpensioen voor in het verleden uitgesloten vrouwen. Wanneer zal de inmiddels in voorbereiding zijnde wijziging van de FVP-wet bij de Kamer worden ingediend en zal deze wet conform de aanbevelingen van de Stichting van de Arbeid luiden? In hoeverre verschillen deze aanbevelingen van het door de DETAM inmiddels toegekende inhaalpensioen? Stelde de DETAM bij voorbeeld ook als eis dat vrouwen op 17 mei 1990 nog in dienst waren?

De nota naar aanleiding van het verslag liet ook bij de leden van de Groen-Linksfractie nog een aantal vragen open. Zij deelden de opvatting van de regering niet, waar zij de onderhavige wijzigingen in overeenstemming acht met de meest gangbare uitleg van het Barber-arrest, tenzij de regering daarmee bedoelde te zeggen: de meest minimale uitleg van het Barber-arrest, of de uitleg die het minst schadelijk is voor de pensioenfondsen.

Deze leden wilden van de regering graag een reactie op de aanbevelingen van de Stichting van de Arbeid van 4 november 1992. Deelde zij de opvatting dat de sociale partners met hun aanbeveling «Inhaalpensioenen voor in het verleden uitgesloten vrouwen», wel met een uiterst minimaal reparatievoorstel komen? Vrouwen die op 17 mei 1990 tussen de dertig en vierendertig jaar waren en uitgesloten werden omdat ze (gehuwde) vrouw waren, krijgen één pensioenjaar. Vrouwen tussen de 35 en 39 krijgen twee pensioenjaren. Zo loopt de reeks op: vrouwen die op die datum 64 waren, krijgen maximaal 7 jaar. Daarbij geldt als beperkende voorwaarde dat de vrouw nog steeds bij dezelfde werkgever in dienst is. Deeltijdwerkers of vrouwen die om andere redenen uitgesloten werden van deelname aan de pensioenregeling krijgen in de visie van de sociale partners geen enkele compensatie voor de jaren dat zij uitgesloten waren.

Wanneer daarbij in oenschouw wordt genomen dat mannen op die leeftijd veertig pensioenjaren opgebouwd kunnen hebben, kan de conclusie toch niet anders luiden dan dat er in de verste verte geen gelijke behandeling plaatsvindt?

Blijkt hieruit niet dat de STAR de haar gegeven verantwoordelijkheid niet aankan? Niet ten onrechte naar de mening van de Groen-Linksfractieleden, noemde de landelijke ombudsvrouw dit voorstel voor een inhaalpensioen een fooi. Het Fonds Voorheffing Pensioenverzekering zou een deel van de reparatiekosten van de pensioenfondsen voor haar

rekening nemen. Volgens de STAR zal de regeling het FVP eenmalig 50 miljoen gulden kosten, 25% van de totale kosten, die geschat worden op 200 miljoen gulden. Is het niet zo dat het Fonds in 1991 al 3,68 miljard gulden bevatte? En is het Fonds niet ooit bedoeld voor invoering van een pensioenplicht, zodat in de toekomst niemand uitgesloten zou worden van een pensioenregeling? Volgens de STAR is er een reserve aan rentebaten van 554 miljoen gulden, die deels wordt aangewend voor de voortzetting van pensioenfondsen voor oudere werklozen, waarvan 140 miljoen gulden naar werkloze mannen en 25 miljoen gulden naar werkloze vrouwen gaat. Waarom kan voor de reparatie van vrouwenpensioenen slechts 50 miljoen beschikbaar worden gesteld? De leden van de Groen-Linksfractie waren benieuwd naar de mening van de regering hierover. Vond zij ook niet dat de omvang van het fonds een veel verdergaande reparatie voor vrouwen toeliet? Reparatie van vrouwenpensioenen komt bovendien beter overeen met het oorspronkelijke doel van het fonds, namelijk het vormen van een reserve voor de instelling van een pensioenplicht. Was het niet hoog tijd om de sociale partners te dwingen tot verregaande reparatie van vrouwenpensioenen, een reparatieplicht dus? De aan het woord zijnde leden wilden nogmaals uitdrukkelijk pleiten voor reparatie voor deeltijdwerkers, voor vrouwen die inmiddels een andere werkgever hebben, of voor vrouwen die zijn gestopt met werken.

Nog een enkele opmerking over de sterftetafels. In het Barber-arrest heeft het Europese Hof uitgemaakt dat gelijke behandeling van mannen en vrouwen betekent: gelijke behandeling op ieder element van het pensioenpakket. De regering hoeft dus niet te wachten op de beslissing op prejudiciële vragen of wijzigingsvoorstellen voor de Vierde Richtlijn van de EG-commissie. Het Barber-arrest is helder: gelijke behandeling op elk onderdeel van het pensioenpakket, aldus deze leden.

De voorzitter van de commissie,
Van Nieuwenhoven

De griffier van de commissie,
Van Dijk